

ГОНЧАРОВА

Тетяна Андріївна

Rosana150696@gmail.com

УДК 341.174

**НЕОНАЦИЗМ ЯК ДЕСТАБІЛІЗУЮЧИЙ ФАКТОР, ЩО ПОСИЛЮЄ
ВПЛИВ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ТА НЕОФАШИСТСЬКІ
НАСТРОЇ В УКРАЇНІ****NEO-NAZISM AS A DESTABILIZING FACTOR THAT EXERTS
INFLUENCE ON THE EUROPEAN UNION AND NEO-FASCIST
SENTIMENT IN UKRAINE**

студент, Національний
юридичний університет імені
Ярослава Мудрого

У статті досліджено особливості неонацизму як дестабілізуючого фактору, що впливає на Європейський Союз, проаналізовано активність молодіжних неформальних об'єднань, діяльність яких спрямована на насильницькі дії на ґрунті расової та національної ворожнечі. За результатами дослідження зроблені висновки щодо негативних наслідків ультраправого руху в контексті питання міграційної кризи в ЄС і шляхів вирішення цієї проблеми.

В статье исследованы особенности неонацизма как дестабилизирующего фактора, влияющего на Европейский Союз, проанализированы активность молодежных неформальных объединений, деятельность которых направлена на насильственные действия на почве расовой и национальной вражды. По результатам исследования сделаны выводы относительно негативных последствий ультра правого движения в контексте вопроса миграционного кризиса в ЕС и путей решения этой проблемы.

The article investigates the features of neo-Nazism as a destabilizing factor affecting the European Union, analyzes the activity of youth informal associations whose activities are aimed at violent actions on the grounds of racial and national enmity. According to the results of the study, conclusions were drawn about the negative consequences of the ultra right movement in the context of the issue of the migration crisis in the EU and ways to solve this problem.

Ключові слова: європейський неонацизм, неофашистські настрої, ультра праві рухи, міграційна криза, Європейський Союз

Ключевые слова: европейский неонацизм, неофашистское настроения, ультра правые движения, миграционный кризис, Европейский Союз

Keywords: European neo-nazism, neo-fascist mood, ultra right movements, migration crisis, European Union

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасне міжнародне співтовариство перебуває у стані постійної активної глобалізації. Економічна і міграційна криза, що охопила Європейський Союз (далі – ЄС), спровокувала зростання активності ультраправих рухів у всіх державах-членах. Сьогодні дуже важливо, щоб небезпеку зростання екстремістських настроїв було усвідомлено, тому що подібні тенденції, які спостерігаються в країнах Євросоюзу, чинять негативний вплив не тільки на країни ЄС, а й на ослаблену Україну. Тому боротьба з неофашистськими настроями на рівні конкретних держав є актуальною як в теоретичній частині так і для формування дієвих практичних заходів протидії.

Аналіз останніх досліджень

Окрім аспекти питання праворадикальних рухів, які активізувалися у країнах Європи були досліджені такими науковцями як Гріффін Р., Етвел Р., Вошин-

ський О., Кермач Р.

МЕТОЮ СТАТТІ є наукове обґрунтування положення про те, що нацистські тенденції набувають широкого розповсюдження у країнах Європи, та, зокрема, дестабілізують політичну і соціальну ситуацію в Україні та аналіз негативних наслідків ультраправого руху в контексті питання міграційної кризи в Європейському Союзі і шляхів вирішення цієї проблеми.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

За останній час в країнах ЄС відбувся ряд етнічних змін. В багатьох країнах об'єднаної Європи «праві» змогли не тільки різко збільшити своє представництво в національних парламентах, але й подекуди отримати місця в уряді. Якщо звернутися до історії (Третій Рейх), то саме так розпочинали свою діяльність нацистські рухи минулого століття. Через політичні партії з сильним авторитарним лідером, наді-

леним харизмою, із безперечним авторитетом серед членів партії, організованої на військовій основі, вони апелювали безпосередньо до широких суспільних мас (представників різних суспільних груп, руйнуючи таким чином стереотип традиційних класових партій) для їх політичної мобілізації з метою здобуття влади і перенесення жорстких методів партійного керівництва в сферу державного управління для подолання гострої соціально-економічної кризи. На противагу як капіталізму, так і комунізму, нацизм спрямований на подолання соціальних відмінностей між усіма частинами однорідного суспільства, та дотримання традиціоналізму як антитези намаганню штучними інструментами створювати видимість національної єдності у різнонаціональних країнах. Учені порівнюють нацизм з формою ультраправої політики [1].

Загострення кризи в Європі може бути свідченням загальноєвропейського руху «правих». Так, влада Угорщини та Польщі вже є прийнятою і усталеною, і незважаючи на критику, політична система саме цих держав сьогодні є найбільш стабільною на європейському континенті. Нова коаліція в Австрії, в яку входили «праві» та консерватори народної партії, вибори в Чехії, де з розгромним рахунком перемогли євроскептики, навіть у Німеччині європейська демократія сьогодні сильно схиляється в бік націоналізму. «Права» партія «Альтернатива для Німеччини» зайняла третє місце на минулих парламентських виборах і взяла майже сотню мандатів у парламенті. При нацизмі та фашизмі всі ключові рішення приймає правляча еліта або одна людина, що є порушенням головного принципу демократії. Тут, головним є недопущення зосередження влади в одних руках, що зробило б народні маси заручниками режиму нацизму, ультраправі настанови якого включають тези, відповідно до яких одна група людей має право домінувати над іншими [2], [3].

Неспроможність Німеччини сформувати нову коаліційну владу і цілком ймовірно повторні вибори в парламент при різкому падінні популярності правлячої партії можуть призвести до негативних праворадикальних змін. Недовіра до правлячих сил і напруженість у суспільстві зростає, а лідери не можуть дати суспільству чітких і зрозумілих орієнтирів виходу із системної суспільної кризи. Саме ця проблема сьогодні стоїть перед усім континентом, який поступово приходить у занепад, що дає «правим» шанс, який вони вже почали використовувати.

Популярність неонацистських поглядів має конкретні причини: надання владою європейських країн абсолютної свободи мігрантам. З кожним роком антимігрантські марші все більше приваблюють молодь. У країнах східної Європи, таких як Латвія, Литва та Естонія, політична еліта вільно підтримує неофашистів. Експерти цілком виправдано відзначають, що стрімко зростаюче число біженців створює сприятливий ґрунт для істотного зростання підтримки політичних сил праворадикального і націоналістичного спрямування в цих державах. Не вважаючи на наявність сегменту громадян, що виражають свою солідарність вимушеним мігрантам, загальна тенденція говорить швидше про те, що наплив біженців створює відчутні передумови для зростання соціальної напруги та зага-

льних невдоволень у суспільстві. [5] Таким чином, існує висока ймовірність зміцнення вже найближчим часом позицій таких партій, як «Йоббік» в Угорщині, «Національний фронт» Марін Ле Пен у Франції, «Націонал-демократичної партії» у Німеччині і низки інших партій, зокрема, в Австрії та Греції, об'єднуючим елементом яких виступає консерватизм, підтримка ідей посилення контролю над імміграцією і захист «національних цінностей та інтересів». Восени 2017 р. в Празі лідери європейських «правих» партій зібралися на конференцію, яка була присвячена підсумкам політичного сезону. Французька націоналістка Марін Лі Пен заявила, що необхідно знищувати ЄС, який вже майже зруйнований, та запропонувала рішучу завойовницьку політику. Її слова стали керівництвом до рішучих дій на місцях, адже «праві» сьогодні повною мірою володіють ініціативою, а їх риторика стає все більш популярною у зв'язку з початком терористичної війни, проблем з міграцією та очевидним глухим кутом, в якому знаходиться сучасна економічна модель ЄС.

Принципи і цінності, які проголошують праворадикальні та націоналістичні сили, суперечать ліберальним цінностям, на яких ґрунтується сама ідея Європейського співтовариства. Не випадково політичні сили праворадикального спрямування об'єднують якраз виражений «євроскептицизм» або негативне ставлення до європейської інтеграції. Таким чином, зміцнення позицій правих сил на рівні країн-членів ЄС, яке з високою ймовірністю відбудеться в міру подальшого загострення проблеми біженців, закономерно посилить голос «євроскептиків» на рівні європейського політикуму та послужить черговим фактором послаблення і без того досить хиткої ідеї Європейського союзу як такого. [5]

У світлі розглянутих вище проблем, які дуже скоро можуть стати актуальними як для ЄС так і для окремих держав-членів, гостро стоїть питання про стратегію дій Євросоюзу відповідно до нових викликів. Спроби пошуку загальноєвропейської стратегії стикаються з неприйняттям низкою країн, які не бажають розділяти тягар відповідальності за проблему міграційної кризи, що суттєво гальмує процес вироблення такої стратегії і змушує деякі країни приймати хаотичні ситуативні рішення, створюючи тим самим додаткові проблеми. Однак, європейським політикам варто чітко усвідомлювати, що нездатність виробити загальну стратегію реагування на проблему біженців сьогодні поставить під велике питання можливість вироблення такої стратегії завтра, коли у світлі наростання соціальної напруги зазнає істотних змін громадська думка в ЄС, а ступінь впливу праворадикальних «євроскептиків» на політичний процес у рамках Євросоюзу відчутно зростає.

Серйозною проблемою є правозахисні групи, яких підозрюють навіть у зв'язках з контрабандистами задля порятунку човнів із біженцями. Міністри внутрішніх справ країн ЄС на засіданні в Таллінні дійшли висновку, що такі дії заохочують мігрантів до спроб перетнути море. Дієвим рішенням була пропозиція Європейської комісії. Брюссель запропонував Риму прийняти так званий кодекс поведінки для недержавних організацій, які здійснюють порятунок біженців

та мігрантів. Документ був прийнятий і підписаний у двосторонньому порядку більшістю рятувальних організацій [4].

Слід звернути увагу на ультраправий рух *Identitarian movement*, прихильники традиційних цінностей та ідеї національної ідентичності якого зривали будь-які рятувальні операції.

В цей час на просторах Інтернету діють близько 50 сайтів неонацистського та ультранационалістичного характеру. В Україні з 2005 р. почала зростати активність молодіжних неформальних об'єднань, діяльність яких спрямована на насильницькі дії на ґрунті расової та національної ворожнечі. Якщо мова йде про український націоналізм, який ніколи не був націоналізмом правлячої нації, то він формувався та розвивався як національно-визвольна ідеологія.

За даними дослідження "Расизм та ксенофобія в Україні", у більшості випадків насилля спрямоване проти іноземних студентів, шукачів притулку, біженців та іммігрантів, бізнесменів, туристів. Остаточо кількість випадків проявів екстремізму не називають, оскільки в дослідженні фіксувалися тільки випадки, які потрапляли до публічної сфери, коли був наявний расистський характер злочинів. У багатьох неонацистських та ультранационалістичних організацій наявне фінансування для проведення масштабних акцій, для збільшення локальних осередків, для підтримки потужних Інтернет-ресурсів, та для видання друкованих матеріалів [7].

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши основні характеристики нацизму, можна зробити висновок, що це людиноненавистницькі ідеології, що мають бути заборонені. По-перше, легалізація сучасних заходів неонацистського характеру давно вже стала усталеною практикою, якій слідує велика частина населення Євросоюзу. По-друге, у зв'язку з політикою ЄС щодо мігрантів та біженців, серед сучасної молоді посилюються право радикальні настрої. Проаналізувавши наявні дані, вважаємо, що проблема динамічного зростання кількості біженців у ЄС може стати причиною загострення соціально-економічних проблем і відчутного зростання громадського невдоволення в державах-членах ЄС, через вплив мігрантів, що будуть використовувати у своїх політичних цілях вже згадані вище партії праворадикального і націоналістичного спрямування. По-третє, ставши загальносвітовим явищем, націоналізм, проявляється як роз'єднувальна сила, якщо її не стримує лібералізм, терпимість, схильність до компромісу, або гуманний універсалізм неполітичних релігій. Акцент на національний суверенітет і ку-

льтурні відмінності навряд чи допоможе зміцненню співпраці між народами Європи, що викликає особливу тривогу, оскільки технічний і економічний розвиток призводить до зростання залежності народів світу один від одного. Основним напрямом боротьби з цими дестабілізуючими рухами стане розвиток економіки, політики гуманності, побудова громадянського суспільства і правової держави, а їх надбаннями будуть користуватися всі громадяни Євросоюзу, незалежно від територіального і релігійного походження.

Подальші напрями дослідження

Найбільш актуальними питаннями, що мають бути розглянуті у майбутньому є здійснення теоретико-методологічних досліджень альтернативних шляхів вирішення проблеми посилення ультраправих рухів в ЄС та перспектив розвитку суспільства без впливу на них праворадикальних партій. Необхідно обґрунтувати необхідність боротьби з неонацистськими течіями, щоб побудувати міцну систему міжнародних відносин в Європі.

Список використаних джерел

1. Oliver H. Woshinsky. *Explaining Politics: Culture, Institutions, and Political Behavior*. Oxon, England, UK; New York, New York, USA: Routledge, 2008. p. 156.
2. Eatwell, Roger, *Fascism, A History*, Viking-Penguin, 1996. pp. xvii-xxiv, 21, 26-31, 114-140, 352.
3. Griffin, Roger, "Revolution from the Right: Fascism" in David Parker, ed., *Revolutions and the Revolutionary Tradition in the West 1560-1991*, London: Routledge, 2000
4. Карта основних напрямків міграції до ЄС // Frontex (англ.).
5. Руслан Кермач, аналітик Фонду "Демократичні ініціативи" імені Ілька Кучеріва «Проблема біженців в ЄС: довгострокові наслідки нового виклику» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.dif.org.ua/ua/publications/articles/problema-bizhenciv-v-es-dovgostrokovi-naslidki-novogo-vikliku.htm>
6. Енциклопедія Gpedia «Націонал-соціалізм». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gpedia.com/uk/gpedia/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B-%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BC>
7. Расизм та ксенофобія в Україні – нові виклики у сфері захисту прав людини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1212492770>